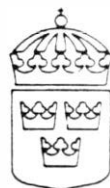

Motion till riksdagen

1989/90:Jo315

av Karl Erik Olsson (c) m.fl.

Skogspolitiken

Mot.
1989/90
Jo315–321

Vi anser att samhället mer måste nyttja de förnyelsebara resurserna. Skogen är en av dessa resurser. Olika beräkningar visar på att det samlade värdet av skogens resurser är en av de dominerande tillgångarna i samhällets förmögenhetskapital. Det är därför viktigt att förvalta den rätt.

Skogen är en av de resurser som rymmer mer än en komponent för samhället, både råvaror till den viktiga skogsindustrin och övriga tillgångar som bär och vilt. Dessutom är skogens naturvärde oomtvistat ur rekreationssynpunkt. Det är rimligt att samhället uppställer krav för hur en sådan tillgång skall förvaltas.

Skogen har drabbats hårt av försurning och andra miljöskador. Idag räknar man med tillväxtförluster på upp till 10% i skogen. Det är viktigt att man snarast påbörjar arbetet med att lösa problemen och vidtar åtgärder för att motverka denna utveckling.

Skogen och miljön

Skogen står inför ett större miljöhot än vad vi tidigare trott. Försurningen av skogsmarken ökar i omfattning. Mer än en femtedel av barrskogen i södra Sverige har idag mer än 20% barrförluster. Särskilt drabbat är Älvsborgs län, där över 40% av skogen har sådana skador. Markförsurningen ökar kraftigt i framförallt södra Sverige. Näringssalturlakningen från skogsmarken har ökat, en stor del i detta har det försurade regn som faller över marken. I södra Sverige räknar man idag med att över 600 000 hektar av skogsarealen befinner sig under den avgörande försurningsnivån, pH 4.4.

Kalkning av skadade områden är en nödvändig åtgärd, men det är bara ett uppehållande försvar. Den enda lösningen på längre sikt är att drastiskt minska utsläppen av försurande ämnen såväl inom som utom landet. Centerns förslag till en internationell luftvårdsfond kan här vara ett verksamt medel för att hjälpa till med investeringskostnaderna i t.ex. östländerna.

Kalkningsbehovet är idag stort. Idag sker kalkningen huvudsakligen direkt i sjöar och vattendrag. Detta kan ge chockeffekter på vattnets flora och fauna. Vi anser att mer av kalkningen bör ske i vattendragens tillrinningsområden, bl.a. i skogsmark. Den vitaliseringskalkning som naturvårdsverket prövat är värd en ytterligare satsning. Centern föreslår i motionen om miljöfrågor att totalt 140 milj. kr. satsas på kalkning, vilket är 30 milj. kr. mer än

regeringen. Dessa medel skall användas till kalkning av vattendrag, skogs-
mark och brunnar. Till skogsmark bör åtminstone 15 milj. kr. användas för
kalkningsåtgärder.

Försurningen påverkar givetvis tillväxttakten i skogen. Vi kan inte, trots
akuta insatser, räkna med samma tillväxttakt för skogen i framtiden. Enligt
beräkningar som idag föreligger sker en tillväxtförlust på 10 %. Detta påver-
kar dimensioneringen av det framtida virkesuttaget. Det krävs insatser mot
försurningen för att även i framtiden erhålla den tillväxttakt som är nödvän-
dig för att få ett virkesuttag som täcker behoven.

Ett förbud mot plantering av contortatall har införts i norra Sverige. Innan
vidare plantering kan medges måste klarläggande göras om riskerna för in-
sekts- och svampangrepp. Visshet måste också skapas om att contortatallen
inte sprider sig in i miljöer där den inte är önskad.

Nya storskaliga bruksmetoder inom skogsbruket leder till stor miljöpå-
verkan. Vi anser att det bör krävas miljökonsekvensbeskrivningar för olika
skogsbruksmetoder som hyggesplöjningar, stubbrytning, dikning, inplante-
ring av främmande trädslag samt för skogsplantering på jordbruksmark.
Detta är inte minst viktigt för att fastställa vilka av metoderna som medver-
kar till ett ökat kväveläckage så att åtgärder kan sättas in för att minska
detta. Wibe har i sin utredning om jordförvärvslagen pekat på att privat-
skogsbruket bedrivs mer miljövänligt än storskogsbruket. Det är därför
angeläget att vidare stärka det privata skogsbruket.

De fjällnära skogarna

Den fjällnära skogen är unik eftersom den rymmer stora urskogsområden.
Den sammanhängande näst intill orörda miljön är en viktig förutsättning för
många arters överlevnad. Till sin yta saknar de fjällnära skogarna motsvarig-
het i Europa utanför Sovjetunionen.

De gamla lavbärande skogarna är också av stor betydelse för rennäringen.
Om dessa lavbärande skogar avverkas i för snabb takt, blir möjligheterna
sämre för renarna att klara sig under vintern.

I början av 1950-talet upprättade domänverket en skogsodlingsgräns.
Denna gräns skulle avskilja skogsmark i höglägen. Ovanför denna ekono-
miska gräns kunde inte återbeskogning ske till rimliga kostnader efter kalav-
verkning, på grund av de svåra klimatförhållandena. Under den första hälft-
ten av 1980-talet började domänverket och andra bolag sitt storskaliga
skogsbruk med omfattande kalhyggen i detta område.

För skogsbruket i de fjällnära skogarna måste lokalt anpassade skogs-
bruksmetoder tillämpas. Bondeskogsbruket har traditionellt kunnat bedri-
vas småskaligt, utan konflikt med naturvårdsintressena. De stora mark-
ägarna, domänverket och bolagen, bedriver ett utpräglat storskaligt skogs-
bruk i de fjällnära skogarna. Därför bör en naturvårdsgräns på biologiska
grunder upprättas. Ovanför denna får inget storskaligt skogsbruk bedrivas.
Särskilt skyddsvärda områden bör avsättas som naturreservat. För att klar-
göra hur en sådan gräns skall utformas bör en parlamentarisk utredning till-
sättas under medverkan av företrädare för naturvården och för ortsbefolk-
ningen.

Skogsstyrelsens senaste utredning om den fjällnära skogen är främst en faktsammanställning, inte en handlingsplan. Förslagen från utredningen kommer inte att lösa problemen. Skydd av höjdzonen och konkreta regler för skogsbruk i fjällnära skog saknas.

Domänverksmark, som skall undantas från skogsbruk, bör överföras från domänverket till naturvårdsfonden utan ersättning eftersom det gäller statligt ägd mark. Om enskilda skogsägare får inskränkningar i möjligheterna att bedriva ett rationellt skogsbruk skall de i första hand kompenseras med ersättningsmark.

Förutsättningar för skogsbrukaren

En viss del av den areal som idag förvaltas av staten, av staten kontrollerade bolag eller av kyrkan bör enligt vår mening säljas ut till lokala brukare. På detta sätt kan antalet brukningsvärda enheter öka och förutsättningarna öka för att bygderna skall överleva. Dessutom kan miljöfordelar vinnas genom en övergång från storskaligt bolagsskogsbruk till småskaligt bondeskogsbruk.

Centerns förslag om ett personligt investeringskonto kan, om det införs, aktivt bidra till ett ökat enskilt sparande i bank. Detta bidrar till att öka intresset och möjligheten att starta eget företag. Det skulle också öka möjligheterna för enskilda att starta som skogsbrukare. Vårt förslag går ut på att personer får spara maximalt ett halvt basbelopp per år skattefritt. Uttaget får användas till investeringar i eget företag eller egen bostad. Beskattning sker först då tillgången avyttras.

Jordförvärvslagens effekter

De senaste åren har prisnivån på skogsfastigheter stigit brant. Genom de förändringar som skett i jordförvärvslagen och de skatteregler som gällt, har det blivit möjligt för icke yrkesaktiva skogsbrukare att köpa skogsfastigheter till belopp som ligger långt över den prisnivå, vilken är förenlig med ett hålligt skogsbruk och där den långsiktiga avkastningen styr prissättningen.

Detta är idag ett av de största hindren för att bygga upp bärkraftiga enheter inom privatskogsbruket och där principen bruka—bo är vägledande. En förändring av jordförvärvslagen och införandet av personligt investeringskonto är angelägna åtgärder för att motverka dessa negativa effekter.

Skogsvårdslagen

1979 års skogsvårdslag är allmänt hållen och ger utrymme för betydande tolkningsfrihet. Med förändringarna i skogsvårdslagen 1983 tillfördes nya bestämmelser som tillsammans med av skogsstyrelsen utfärdade föreskrifter har gjort lagen svårtolkad.

En lag som reglerar nyttjandet av en viktig naturresurs skall vara sådan att den vanlige medborgaren kan förstå dess syften. Varje skogsägare bör kunna förstå lagens konsekvenser och om han riskerar att ej fullgöra sina ålagda skyldigheter.

Centerpartiet anser att riksdagen bör besluta att en ny skogsvårdslag utar-

betas. Ett sådant arbete skall utgå ifrån att i lagen klart skall anges samhällets minimikrav när det gäller skogens skötsel. Lagen skall ange de ramar som skogsägare är skyldiga att hålla sig inom. En större miljöhänsyn bör ligga till grund för utformningen av en ny lagstiftning.

Mot. 1989/90
Jo315

Marknaden för skogsråvara

Under många år har frågor rörande skogsindustrins råvaruförsörjning behandlats. En vanlig mening har varit att särskilt de privata skogsägarna inte avverkat mogna bestånd i tillräcklig omfattning och inte heller i övrigt visat vilja att bidra till industrins råvaruförsörjning. I Wibes utredning om jordförvärvslagen slås fast att det inte råder någon relevant skillnad i effektivitet mellan det privata skogsbruket och storskogsbruket. Man skulle inte få en ökad virkesförsörjning genom att föra över skog från det privata till storskogsbruket.

Enskilda mindre skogsägare har ifrågasatt råvarumarknaden. Från och till har det också framförts misstankar om en kartellbildning hos de stora köpargrupperna, innebärande att en viss köpare förvärvar "köprätt" inom en viss region. Detta förhållande sägs vara klart uttalat när det gäller massavedmarknaden. Även marknaden för rotposter utvecklas i samma riktning. Enligt vår mening finns idag flera anmärkningsvärda förhållanden som tyder på att dessa misstankar inte helt saknar grund. Skogsindustrin importerar för närvarande betydande kvantiteter råvara till landet till ett pris som överstiger det inhemska. Den regionala fördelningen av köparna tyder på att prisbildningsmekanismerna begränsats. Dessa förhållanden innebär att dagens prisbildning är negativ för samhället och skogsägarna.

Vi anser att regeringen skall göra en studie av prisbildningen på marknaden för skogsråvara, samt om den idag gällande lagstiftningen mot kartell- och monopolbildningar fungerar tillfredsställande på denna marknad.

Träfiberlagen

Träfiberlagen från 1987 innebär att träflis bara får användas som råvara och inte som bränsle. Den tillkom för att skydda skogsindustrin från att förlora råvara. I hela landet skulle minst en miljon kubikmeter sågspån kunna användas till eldning utan att på något sätt konkurrera med cellulosa-branschen eller spånskiveindustrin.

Det finns på ett flertal platser i landet ett överskott på spån. I t.ex. Jönköping finns 100 000 kbm spån som skulle räcka till uppvärmning av 4 000 normalvillor. Detta visar att råvarutillgången inte borde vara ett hinder som skall kunna stoppa bioenergens framtid i Sverige.

Det överskott som idag finns på området deponeras idag på tippar eller eldas upp utan att energiinnehållet tillvaratas. Det lär dessutom förekomma export av spån för dumpingpriser till andra länder.

Träfiberlagen behövs inte för att erbjuda industrin tillräckligt med råvara. Den hindrar istället användningen av biomassa för energiproduktion. Vi anser därför att lagen skall tas bort och ersättas med en anmälningsplikt för större förbrukningsökningar.

Centern har i motioner till de senaste årens riksmöten krävt att skogsvårdsavgiften tas bort och att de skogliga bidragen, med undantag för dem som har regionalpolitisk karaktär, avskaffas. Motionerna har dock inte vunnit majoritet. Däremot har motionerna vunnit en bred uppslutning bland skogsägare och bland människor verksamma inom skogsnäringen som i sitt praktiska arbete ser hur det nuvarande systemet verkar.

Skogsvårdsavgiften har från att ha varit en betydelselös avgift kommit att framstå som en djupt orättvis och betungande skatt som alltmer fått karaktären av en oskäligen punktskatt på skogsbruket. Den är också ett medel för en statlig byråkrati att transferera pengar mellan olika skogsägare på ett sätt som inte är till gagn för skogsnäringen som helhet.

Uttaget av skogsvårdsavgift har ökat från 0,9 promille 1974 till 8 promille 1989. Ingen annan skatt torde ha höjts i tillnärmelsevis samma grad. Den kraftiga ökningen av avgifterna beror dels på kraftigt ökad uttagsprocent, dels på stora höjningar av taxeringsvärdena.

Reglerna för användningen av skogsvårdsavgiften har successivt ändrats. Genom 1979 års skogspolitiska beslut lade riksdagen fast att medlen som inflyter i huvudsak bör användas för sådana ändamål som är till nytta för skogsbruket som sådant eller på sådant sätt att alla skogsägare kan få del av dem.

Detta beslut fick en principiell ändring genom riksdagens beslut med anledning av prop 1983/84:40, då avgiftsuttaget höjdes till 8 promille. Då släpptes nämligen principen att skogsvårdsavgiften endast får användas för bidrag som är tillgängliga för alla skogsägare.

Nu används skogsvårdsavgiftsmedel för att finansiera alla bidrag inom det skogliga stödområdet, alltså även bidrag av rent regionalpolitisk karaktär. Skogsbruket är därmed den enda näringsgren som själv får betala de regionalpolitiska bidragen till näringen. En sådan särbehandling av skogsbruket är orättvis. Centern har också reserverat sig mot det nämnda riksdagsbeslutet.

Genom detta riksdagsbeslut ändrades också indirekt vissa principer för avräkning av anslaget för byggande av skogsbilvägar. Det har ansetts att skogsbruket skall ha en kollektiv restitution av drivmedelsskatt för drivmedel som förbrukas på enskilda skogsbilvägar till vilka statsbidrag icke har utgått. Anslaget till byggande av skogsbilvägar har till väsentlig del finansierats genom en sådan informell avräkning av drivmedelsskatt.

Man kan därför hävda att skogsbruket får betala dessa anslag två gånger. Man får göra det dels genom drivmedelsskatt, dels genom skogsvårdsavgiften.

Ett ytterligare motiv för att avskaffa skogsvårdsavgiften är den stora negativa effekt som den också får om man beräknar dess konsekvenser under en omloppstid på mellan 80 och 100 år. Lantbruksuniversitetet har räknat fram att den sammanlagda avgiften vid 80-årig omloppstid svarar mot 40 procent av nettot vid avverkningen. Avgiftens totala storlek talar om att den inte är att anse såsom bagatellartad.

Den exakta användningen av skogsvårdsavgiftsmedlen redovisas inte för

riksdagen, men av tillgängliga uppgifter framgår att endast ca 30 milj. kr. används för sådana ändamål som kan anses vara till nytta för skogsbruket som sådant. Det är t.ex. anslag till forskning och bidrag till trygghetsförsäkring för skogsbrukare. När skogsvårdsavgiften tas bort kan näringen själv svara för finansieringen av dessa kostnader genom avtal med staten enligt den modell som tillämpas för andra liknande ändamål.

Vissa anslag finansieras med skogsvårdsavgiftsmedel trots att ändamålet knappast är en skogsnäringens angelägenhet, men i huvudsak används resterande skogsvårdsavgiftsmedel för finansiering av olika skogliga bidrag och för finansiering av den omfattande byråkrati som krävs för fördelning av medlen. En inte obetydlig del av avgiftsuttaget går också som skatt direkt till statskassan.

I budgetpropositionen har föreslagits att under D 5, Bidrag till skogsvård m.m., statsbidrag beviljas för följande bidragsslag:

- Särskilda skogsvårdsåtgärder inom det skogliga stödområdet
- Skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd
- Ädellövskogsbruk
- Översiktliga skogsinventeringar.

Regeringen föreslår att det tidigare bidraget till dikning slopas. Det är en viktig åtgärd eftersom dikningen ofta gav allvarliga effekter på flora och fauna i området. Därutöver föreslås ett förslagsanslag för byggande av skogsvägar med 60 milj. kr.

"Särskilda skogsvårdsåtgärder inom det skogliga stödområdet" får i huvudsak anses vara ett bidrag av rent regionalpolitisk karaktär. Det skall då enligt centerens uppfattning finansieras genom statsmedel som inte speciellt belastar näringen.

"Skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd m.m." skall enligt departementschefens förslag räknas ned med 4 milj. kr. Vi anser att bidraget har negativ inverkan på naturvården. Det finns naturvärden som är mycket stora som kan gå förlorade med dessa bidrag. Den vinst i ökad skogsproduktion som kan erhållas uppväger inte den negativa inverkan på naturvården. Vi föreslår att bidraget helt avskaffas.

Ädellövskogsbruk syftar till att bevara ett landskap som höjer det rekreativa värdet för alla medborgare. Det är inte en angelägenhet av speciellt värde för skogsbruket, och detta ändamål får därför ses som ett allmänt anslag för naturvårdande ändamål, och bör följaktligen inte räknas av mot skogsvårdsavgiften.

Anslaget för översiktliga skogsinvesteringar (ÖSI) används egentligen för att finansiera planläggning på sådana fastigheter där skogsägaren inte vill eller behöver lösa ut skogsbruksplaner. Vi anser att ÖSI leder till onödigt dubbelarbete och byråkrati. Vi föreslår att bidraget helt avskaffas.

Så som det skogliga bidragssystemet nu visat sig fungera är det för skogsbruket bättre att skogsvårdsavgiften och samtliga bidragsformer, med undantag av sådana som är av regionalpolitisk karaktär, avvecklas. Bidrag för byggande av skogsbilvägar har varit angeläget för att skapa förutsättningar för ett ekonomiskt bärkraftigt skogsbruk och bör därför bestå. Kostnaderna för den enskilde skogsbrukaren är dock betydande och kan verka hämmande på investeringsviljan. Ett sätt att sänka kostnaderna för skogsbilvägsbyg-

gande kan vara att ändra i nuvarande avskrivningsregler. Dessa bör enligt vår mening utformas så att större delen av byggkostnaderna kan direktavskrivnas, dvs. kostnadsföras i redovisningen. De enskilda företagen kan t.ex. jämföras med aktiebolagen och få göra en stor direktavskrivning om 84%.

	Regeringens förslag	Vårt förslag
1.	65 200 000	65 200 000
2.	96 000 000	0
3.	0	0
4.	14 000 000	14 000 000
5.	61 000 000	0
Summa	236 200 000	79 200 000

Skogsbruket inom det skogliga stödområdet behöver av regionalpolitiska skäl ett stöd, men detta stöd skall finansieras av budgetmedel som annat regionalpolitiskt stöd och inte belasta skogsägarkollektivet i andra delar av landet. Anslagen för det regionalpolitiska stödet till skogsbruket förutsättes därför i sin helhet finansieras av budgetmedel.

Viltskador på skog

Ett av hoten mot skogsbruket är viltskadorna, främst älgbetning. Produktionen av kvalitetsvirke av tall försvåras kraftigt med dagens viltstammar. En för stor älgstam omöjliggör ett kvalitetsinriktat skogsbruk. Framförallt drabbas täta självföryngrande plantskogar av älgbetning. Kvalitetsskogsbruk, vilket vi anser är en viktig del av framtidens svenska skogsbruk, hotas i stora delar av landet om speciellt älgstammen blir för stor. Det är därför viktigt att hålla älgstammen på en rimlig nivå. Det är av vikt att skogsägare med skog där viltskador är vanligt förekommande får en ökad möjlighet att påverka viltstammens storlek. Privata skogsägare som drabbas av omfattande viltskador bör få ersättning för skadorna.

Stimulera omarrondering

I vissa delar av landet är det en besvärande ägosplittring av skogsmarken. Skiften och brukningsdelar är små och orationella och ägo gränserna ofta oklara. Lagstiftningen går knappast att tillämpa på avsett sätt. Behovet att stimulera omarrondering är uppenbar.

Ett hinder för en omarronderingsprocess är de höga lantmäterikostnaderna. Kostnaderna för förrättning kan ibland bli orimligt höga i förhållande till den direkta nyttan och den areal som den berör. Därför verkar taxekostnaderna som ett hinder för det fortsatta strukturarbetet. Enligt vår mening bör dessa hinder minimeras så långt det är möjligt. Två åtgärder kan bidra till detta. Vi föreslår att lantmäterikostnaderna skall ses som en investering och få behandlas som en avdragsgill kostnad i förvärvskällan jordbruk. Vid mindre förrättningar är det viktigt att lantmäteriet kan jämka sina kostnader för förrättningen så att dessa framstår som rimliga i förhållande till nyttan.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen att hos regeringen begär en utredning om ny skogsvårdslag i enlighet med vad som i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser mot försurningen i skogen genom bl.a. vitaliseringskalkning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljökonsekvensbeskrivningar för olika skogsbruksmetoder,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de fjällnära skogarna,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett införande av en naturvårdsgräns i de fjällnära skogarna baserad på biologiska grunder,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utförsäljning av statligt eller genom staten kontrollerat bolag ägd skogsmark samt skogsmark ägd av kyrkan

[att riksdagen hos regeringen begär en översyn av prisbildningen inom marknaden för skogsråvara och tillämpningen av lagen om kartell- och monopolbildning på denna marknad,¹⁾

[att riksdagen beslutar avskaffa träfiberlagen (1987:588),¹⁾

[att riksdagen beslutar att skogsvårdsavgiften upphör från den 1 juli 1990,²⁾

7. att riksdagen beslutar att bidragsformerna, 2 och 5 under D 5. Bidrag till skogsvård m.m., avvecklas från den 1 juli 1990,

8. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 79.2 milj. kr. under anslaget D 5. Bidrag till skogsvård m.m.,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskrivningsregler för investeringar i skogsbilvägar,²⁾

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om viltskador på skog,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stimulering av omarrondering.

Stockholm den 25 januari 1990

Mot. 1989/90

Jo315

Karl Erik Olsson (c)

Lennart Brunander (c)

Sven-Olof Petersson (c)

Marianne Jönsson (c)

Birgitta Hambraeus (c)

Karin Starrin (c)

Stina Gustavsson (c)

Göran Engström (c)

¹ 1989/90:N304

² 1989/90:Sk411